

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys r.y.
PL 388
90101 Oulu

20.11.2008

Tapani Hoppa
Metsähallitus
Luontopalvelut
PL 81
90101 Oulu

Asia: Lausunto Perämeren kansallispuiston, Perämeren saarten ja Röntän Natura 2000-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmaehdotuksesta

PPLY r.y. pitää Perämeren saarten Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaa merkittävänä asiakirjana. Suunnittelualueella on suojelullisesti arvokas ja rikas linnusto, johon kuuluu monia uhanalaisia ja harvalukuisia lajeja. Suunnitelmassa esitetyt suojele- ja hoitotoimet ovat oikeansuuntaisia, mutta haluamme tuoda esille havaitsemamme puutteet ja lisäystarpeet lausunnossamme. Käsittely keskittyy PPLY:n toiminta-alueen linnustoon eli Perämeren kansallispuisto jää pääosin käsittelyn ulkopuolelle.

Linnuston perustiedot

Yleisesti linnuston peruskäsittely on tekstissä niukka ja sen pitäisi olla monisanaisempi ja kuvailevampi. On epäselvää missä määrin Krunnien suojelualueen linnustoa on ajateltu otettavan mukaan suunnitelmaan, mutta siitä olisi pitänyt mainita enemmän vaikka alueelle tehtäisiinkin erillinen suunnitelmansa.

Alueen eteläosien (Haukipudas, Oulu, Hailuoto) saarten linnustokäsittely on myös hyvin niukka ja muutenkaan saarista ei paljoa mainita. Näillä eteläosien sisäsaarilla (esim. Kraaseli) on jo hyvin erilainen ja omaleimainen linnusto suhteessa alueen ulkosaariin. Linnusto-osaa on vaikeaa kommentoida, koska raaka-aineistoa ja tarkempien linnustoselvityksien päätuloksia ei ollut valmiiksi liitteenä tässä suunnitelmassa näkyvissä.

Sivulla 24 puhutaan lintutietojen osalta Natura-tietokannasta ja erillisistä inventoinneista. Lajiston analysoinnissa olisi voinut laittaa painoa enemmän esiintymisten ajallisuuteen: Natura-tietokannan tiedot ovat 1990-luvun lopusta, kun taas uudemmat inventoinnit ovat varsin tuoreita. Tarkoittavatko taulukossa 8 esitetyt eroavuudet Natura-tietokannan ja uusimpien inventointien välillä sitä, että puuttuvat Natura-tietokannan lajit eivät enää säännöllisesti pesi suunnittelualueella? Tätä eroa olisi voinut sanallisesti kommentoida.

On muistettava että saaristolinnustossa on yleisesti tapahtunut suurimpia muutoksia koko Suomen linnustossa viime vuosikymmenien aikana.

Asiatekstissä ja taulukkoketsteissä kerrotaan muuttolinnuista ja lajeista, joita ei mainita Euroopan Unionin lintudirektiivissä tai jotka eivät sisälly siihen. Ilmaisuu on virheellinen, koska lintudirektiivi koskee ja suojelee osaltaan kaikkia Euroopassa esiintyviä luonnonvaraisia lintulajeja.

Lajikäsittelyssä on jostain syystä jätetty pois kokonaan Suomen uhanalaisluokittelun mukaiset lajit sekä Suomen luonnonsuojelulain mukaan ns. erityisesti suojellut lajit. Myös useissa vastaavissa suunnitelmissa luetellut Suomen erityisvastuulajit ovat jääneet käsittelemättä. Sen mukaisesti näiden lajien suojele- ja hoitotoimien käsittely myös puuttuu. Suojelun ja hoidon kannalta juuri nämä lajit ovat kiireellisimmässä asemassa, joten niiden mainitseminen sekä perustiedoissa että hoitotoimissa olisi tärkeää.

Lisäksi tiedot ja kommentit lajiston jakautumisesta eri saarille tai saariston osiin puuttuvat. Vaikka selvityksen lähdeluettelossa on linnustonselvitys, asiaa tästä selvityksestä olisi pitänyt siirtää enemmän myös varsinaisen suunnitelman tekstiosaan.

Linnustoa esittelevien taulukoiden oikeaksi nimikkeeksi eivät kelpaa "vesi- ja rantalinnut", koska mukana on myös metsälintuja (muttei kaikkia). Heikki Tuohimaan Metsähallitukselle tekemien inventointien perusteella taulukkoon tulee lisätä ainakin taivaanvuohi ja harmaalokki. Taulukossa 9 pesiviksi esitetyt metsähanhi, harmaahaikara, mustalintu, isosirri, kuovisirri ja allihaahka eivät pesi alueella (viimemainitut kolme lajia eivät kuulu lainkaan Suomen pesimälajistoon).

Kaiken kaikkiaan tekstiosassa olisi voinut painottaa enemmän uhanalaisia ja muita suojelullisesti arvokkaita lajeja. Lajistosta puuttuu äärimmäisen uhanalainen etelänsuosirri, joka on varmasti pesinyt ainakin Kraaselissa ainakin 1980-luvulta vuoteen 2008 asti. Myös Krunneilla laji on pesinyt epäsäännöllisesti ainakin 2000-luvun alussa, ja aikuinen yksilö nähtiin saarella pesimäaikaan v. 2008. Rantakurvi ei enää pesi Ajoksessa, mutta se on havaittu eräällä Simon saarella (hav. Pentti Rauhala). Selvemmat viittaukset Krunnien suojelualueen aivan erityiseen lajistoon (Perämeren ainoat ruokki- ja merimetsokoloniat) olisivat tässäkin suunnitelmassa paikallaan. Merimetsolle Suomessa on tehty kannanhoitosuunnitelma ja sitä olisi voinut kommentoida suhteessa suunnittelualueeseen (esim. mahdollinen kannan kasvu ja levittäytyminen lähialueille ja sen seuraamukset). Astekarin Suomen suurimpiin kuuluvaa räyskäkoloniaa ei mainita, vaikka se sen ilman muuta ansaitsisi. Alueellisesti uhanalaisen riskilän pesintää ja sen potentiaalisia uusia pesimäpaikkoja olisi myös voinut käsitellä. Suunnittelualueella jo kahden parin voimin pesivän merikotkan voisi myös huomioida; nyt ei käy ilmi ovatko pesimätiedot olleet tiedossa ja käytössä. Muita merkittäviä lajeja ovat valtakunnallisesti erittäin uhanalainen pikkutiira sekä vaarantunut lapinsirri.

Lajien kannansuuruuksia ja -tiheyksiä ei esitetä, eikä arvioida lajikohtaisesti niiden suojelun tasoa alueella. Myös viittaukset alueen linnuston merkityksestä valtakunnallisesti ja alueellisesti enimmäkseen puuttuvat. Joidenkin osa-alueiden ja lajien

tai lajiryhmien inventointipuutteet ja inventointien lisäystarpeet olisi voinut mainita. Joistakin alueista on jo olemassa laskenta-aineistoa: esim. Kraaselista on Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen laskenta-aineistoa ja Oulun-Haukiputaan saaristosta yksittäisten harrastajien aineistoa.

Kasvillisuus ja muu eläimistö

Kasvillisuuden osalta teimme seuraavia huomioita: Paunikko on hyvin runsas ainakin Haukiputaan Kraaselissa. Suolayrtti on puolestaan jo hävinnyt sieltä. Lietetatar Perämeren saarissa herättää epäilyjä, ellei tällä tarkoiteta Iijoen suistosaaia, mutta ne ovat suiston Natura-alueita. Upossarpion osalta laidunnus ei vaikuta kovin paljoa ja niitto ei lainkaan sen viihtymiseen. Laji ei myöskään ole "nopeasti häviämässä". Sivun 47 seuraava maininta: "nummet puuttuvat lähes täysin Haukiputaan eteläpuoliselta merirannikkoalueelta Kokkolaan saakka" on väärä, koska Hailuoto, Tauvo, Kalajoki ja Vattajanniemi (joilla siis on nummia) ovat tällä alueella.

Sivulla 27 mainitaan, ettei harmaahylkeen tai itämerennorpan määristä alueella ole tietoa. RKTL tekee kuitenkin kattavia harmaahyljelaskentoja vuosittain myös suunnittelualueella.

Uhkatekijät

Suunnittelualueen linnustoa koskevista uhkatekijöistä umpeenkasvu ja häirintä tulevat oikeutetusti tekstissä esille. Kappaleessa 2.10 umpeenkasvusta kärsivistä lajeista mainitaan vain lintudirektiivin liitteen I lajit, vaikka tästä kärsivät useat muut (erityisesti uhanalaiset) rannoilla pesivät lajit.

Uhkatekijöistä ovat jääneet kokonaan käsittelemättä alueelle suunnitellut tuulivoimalat tai tuulivoimapuistot. Näin mittavilla hankkeilla on suuri potentiaalinen merkitys linnuston ja muun luonnonsuojelun kannalta. Ainakin maininnat tuulipuistojen yva-tarkasteluista tulisi sisällyttää suunnitelmaan, koska ne ovat ajankohtaisia suunnittelualueella v.2008 alkaen ja tulevina lähivuosina.

Tulokaslajeihin voisi yleisesti kiinnittää enemmän huomiota tulevaisuuden uhkana. Juuri rantaelinympäristöjen on arvioitu kärsivän tulokaslajeista eniten. Esim. kurturuusulla mainitaan jo olevan yksittäisiä kasvustoja muutamilla saarilla (s. 47).

Kulkurajoitukset ovat erittäin hyvä tapa suojella rantalintuja, ja nyt rajoitusvyöhykkeeksi esiteltyjen saarten valinta linnuston suhteen on onnistunut. Kuitenkin myös Oulun kaupungin lähiseudun merialueella virkistysvyöhykkeeksi merkityillä saarilla, esimerkiksi Länsiletolla, Isokivenletolla, Luodeletolla, Maijanletolla, Pikku Rautaletolla, Väliletolla ja Pikku-Hoikassa, on rikas linnusto (esim. Pikku-Hoikassa pesii satoja

lokkilintupareja ja toisinaan pikkutiira ja lapinsirri). Linnuston osalta niiden liittäminen osaksi rajoitusvyöhykettä puoltaisi ehdottomasti paikkansa. Näillä saarilla voi olla mökkejä, jotka eivät välttämättä ole aktiivisessa käytössä. Ehkä voisi olla mahdollista selkeyttää mökkien käyttöä ja asemaa ja mahdollisesti siirtää mökkisaariakin rajoitusvyöhykkeeseen kuuluvaksi. Jos mökit ovat pääosin käyttämättömiä, niiden hävittämistä voisi harkita. Myös mökkikäyttöön liittyvässä veneväylien ja venevalkamien ruoppaamisessa olisi käytettävä tarkkaa harkintaa.

Rajoitusvyöhykkeen saariin voisi linnuston osalta lisätä Ulko-Pallosen ja Pallosen (mikäli Pallossa oleva mökki hävitetään) - Pallossa on ollut erittäin uhanalaisen pikkutiiran reviiri vuosina 2007 ja 2008. Röytän pohjoisosa ja saaren länsipuolen luoto, jotka ovat hyvää lintujen pesimäaluetta, eivät saisi olla aktiivista virkistätymisaluetta pesimäaikaan.

Sivujen 45-46 kuvasta 11 puuttuu tekstissä mainittu rajoitusalue Hoikanriisi.

Hoitotoimet

Kappaleessa 5 hoitotoimien käsittelyssä tulee esille lajien esiintymistiedon tärkeys. Hoitotoimissa kannattaa ehdottomasti priorisoida ne alueet, joilla jo pesii lintuja. Oulun yliopiston tutkimusten mukaan esim. uhanalaisen lapinsirrin aikuiset yksilöt ovat erittäin paikkauskollisia ja nuoret linnut näyttävät valitsevan pesimäpaikakseen sellaisen paikan, jossa on jo valmiina oman lajinsa edustajia. Vaikka lajille aikaansaataisiin uusi elinympäristöltään sopivanoloinen pesimäniitty, ei siitä välttämättä tule lajille uutta pesimäpaikkaa.

Perämeren niityillä esiintyy useita uhanalaisia kasvi-, perhos- ja lintulajeja, jotka esiintyvät usein samoilla niityillä. Lajiryhmillä voi olla erilaiset elinvaatimukset. Tämän takia hoitotoimia suunniteltaessa tulisi olla yhteydessä eri lajiryhmien asiantuntijoihin. Näitä löytyy mm. yliopistoista ja ympäristökeskuksesta. Esimerkkinä mahdollisesta ristiriitaisesta hoitomuodosta on laidunnus, jota käytetään yleisesti luonnonhoitotoimissa. Se voi parhaimmillaan luoda sopivaa ympäristöä linnuille, mutta pahimmillaan se voi tuhota uhanalaisten perhosten ravintokasvit taikka tallauksen kautta lintujen munapesiä.

Hoitotoimien oikeanlaiseksi suunnittelemiseksi ja seurannan pohja-aineistoksi tarvitaan runsaus- ja paikkatietoa lajeista. Suunnitelmassa olisi hyvä olla maininta siitä, mille saarille tai osa-alueille tarvitaan linnuston osalta lisälaskentoja ja –selvityksiä. Kuten aiemmin mainitsimme, osasta aluetta on jo olemassa linnustotietoa. Kokonaisten linnustokartoitusten lisäksi myös uhanalaisten ja muiden suojelullisten lajien täsmälaskennat ovat mahdollisia.

Linnuston osalta ei ole esitetty tarkempaa seurantasuunnitelmaa ja budjetointia siihen. Myös linnustoon kohdistuvien ja vaikuttavien hoitotoimien vaikutusten seuranta tulisi sisällyttää suunnitelmaan.

Hoitotoimien tavat näyttävät yleisellä tasolla asianmukaisilta. Muutaman aarin kokoiset hoitoalat eivät kuitenkaan auta useimpia uhanalaisia rantalintulajeja. Hoitoalojen tulisi mieluummin olla suurempia ja niiden tulisi luoda laajempia kokonaisuuksia houkutellessaan lintuja. Mikäli nämä muutaman aarin kokoiset alat ovat avaran niityn keskellä, voi hoito olla paikallaan. Pienialaisia hoitotoimia ei kannata tehdä pahoin umpeenkasvaneille paikoille.

Mahdollisiin hoitotoimiin kannattaisi lisätä vielä pienpetopyynti. Esimerkiksi Krunnien suojelualueella todettiin v. 2007 Hietakraasukan ja Kraasukan pesimälintulaskennoissa ketun aiheuttamat pesätuhot ja samaa epäiltiin Ulkokrunnin pääsaarella kesällä 2008. Krunnien vartijat onnistuivatkin pyydystämään ketun pois Kraasukasta vuonna 2007.

Lopuksi kiinnitämme huomiota siihen että alueellisen lintuyhdistyksen olisi ollut hyvä saada tilaisuus osallistua hoito- ja käyttösuunnitelmaprosessiin paremmin, esim. osallistumalla yhteistyöryhmän toimintaan. Alueen linnustoarvot ovat kiistattomat, ja yhdistyksen aktiiveilla on suhteellisen runsaasti kokemusta alueen linnustosta. PPLY on kiinnostunut jatkossa alueen suunnittelusta, esim. tarkemmista luonnonhoitosuunnitelmista.

Tämän suunnitelman kommentointiin ovat Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisestä yhdistyksestä osallistuneet Sami Timonen, Veli-Matti Pakanen, Ari-Pekka Auvinen, Heikki Tuohimaa, Jukka Piispanen ja Juha Markkola.

Oulussa 20.11.2008

Aappo Luukkonen
puheenjohtaja

Hanna-Riikka Ruhanen
sihteeri